

Remont po 100 latach

Toruński kościół pw. Św. Jakuba Apostoła wyróżnia się dachem swojej wieży. Licząca 49 metrów wysokości budowla jest zwieńczona podwójnym, siodłowym dachem. Bazylika jest jednym z najcenniejszych architektonicznych zabytków gotyku ceglanego w Europie.

▲ Obróbki z blachy miedzianej

Kościół św. Jakuba w Toruniu jest wyjątkowym zabytkiem architektury gotyku ceglanego. Zgodnie z fryzem inskrypcyjnym budowę kościoła rozpoczęto w 1309 r. Jako pierwsze powstało prezbiterium, które oddano do użytku ok. 1320 r. W dalszej kolejności wzniesiono korpus nawowy, którego nawę główną przykryto dachem w 1361 r. Nad nawami bocznymi założono dachy pulpitowe, ponieważ kościół jest bazyliką. Charakterystyczny podwójny dach wieży został zbudowany po pożarze w 1455 r. Pod koniec XV w. i na początku XVI w. nawy boczne i rzędy kaplic przy nich przykryto nowymi wspólnymi dachami pulpitowymi, z których południowy zachował się w pierwotnym stanie. Natomiast północny doczekał się kolejnej przebudowy w 1862 r. w związku z próbą wyprowadzenia łuków odporowych ponad połac dachową. Z tego zamiaru jednak kilkadziesiąt lat później zrezygnowano i w r. 1912 dach nad nawą północną podwyższono, przywracając mu jego wcześniejszy wygląd z końca XV w. Obiekt wraz z toruńską Starówką jest wpisany do rejestru zabytków i na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Jest również wpisany jako część międzynarodowego szlaku Św. Jakuba.

Zabytkowe więźby

Nad poszczególnymi częściami kościoła zachowały się zabytkowe więźby dachowe różnego typu pochodzące z różnych epok, począwszy od pocz. XIV do 2. poł. XIX w. Nad prezbiterium znajduje się jedna z najstarszych w pełni zachowanych konstrukcji dachowych w Pol-

▲ Fragment więźby z 1317 roku (wiek drewna datowano metodą dendrochronologiczną)

▲ Znaki ciesielskie na zabytkowej więźbie

Obiekt:	kościół pw. Św. Jakuba Apostoła w Toruniu
Wykonawca:	Zakład Blacharsko-Dekarski Henryk Wegner z Torunia, Zakład Blacharsko-Dekarski Sebastian Wegner z Lubicza parafia rzymsko-katolicka pw. św. Jakuba Apostoła w Toruniu
Inwestor:	
Materiał:	dachówka ceramiczna mnich-mniszka Jungmeier

▲ Kościół pw. św. Jakuba wyróżnia podwójny dach 50-metrowej wieży

sce, datowana dendrochronologicznie na rok 1317. Jest to prosta więźba krokwiowo-jętkowa, pierwotnie bez usztywnienia wzdłużnego konstrukcją ramową. Usztywnienie poprzeczne zapewniają w co szóstym wiązarze krzyże św. Andrzeja. W czasie ostatniego remontu w latach 1912–13 więźba ta otrzymała

wtórnie usztywnienie wzdłużne konstrukcją płatwiowo-kleszczową ze stolcami pochyłymi. Z kolei nawę główną przykrywa gotycka więźba storczykowa o wiązarach pełnych. Nad nawą południową i południowym rzędem kaplic zachowała się średniowieczna więźba pulpitowa z pocz. XVI w. Nad nawą

południową w 1862 r. zbudowano nową więźbę płatwiowo-kleszczową o stolcach kozłowych przy użyciu elementów rozbiórkowych dwóch konstrukcji dachowych z XIV i końca XV wieku. Tutaj w roku 1912 dodano konstrukcję podwyższającą umożliwiającą ponowne schowanie luków odporowych pod połączeniem dachu, ponieważ na styku z nimi stały problemy z szczelnością dachu.

▲ Tu dobrze widać kontrast między starymi a nowymi dachówkami

Pod konserwatorskim nadzorem

W ramach szeroko zakrojonego remontu całego obiektu do naprawy zakwalifikowano też dachy. Pokrycie z ceramicznych dachówek mnich-mniszka zostało ułożone w roku 1913, podczas ostatniego remontu dachu. Ponieważ kościół nie był remontowany od prawie stu lat, w bardzo złym stanie znajdowały się jego elewacje. Zwietrzeniu i uszkodzeniu uległy liczne elementy i detale elewacji wieży. Spadające z górnych partii wieży cegły i gruz całe lata systematycznie niszczyły pokrycie ceramiczne dachów. Szczególnie uszkodzone były partie dachu nawy głównej przy wieży oraz dachy pulpitowe nad nawami bocznymi. Niektóre

◀ Z daleka nie wyglądały źle, ale z bliska 100-letnie dachówki wykazywały jednak uszkodzenia

◀ Wysokie na kilkanaście metrów potacie nie były skomplikowane do krycia

◀ Stare pokrycie leżało na zaprawie, nowe jest mocowane drutem

części pokrycia dachu wyglądały jak ser szwajcarski. Stara dachówka wykazywały również ślady zwietrzenia i po jej zdjęciu nie nadawała się do ponownego użycia. Dlatego zdecydowano się na wybór nowej dachówki niemieckiej firmy Jungmeyer w Straubing (obecnie w ramach koncernu Wienerberger GmbH) kształtem, fakturą i kolorem najbardziej zbliżonej do średniowiecznego oryginału spośród obecnie dostępnych na rynku i jednolite

pokrycie całego kościoła nowym materiałem.

Inwestor, czyli parafia rzymsko-katolicka pw. św. Jakuba Apostoła w Toruniu wstępnie przeprowadzał rozeznanie firm wykonawczych i rozesłał zapytania ofertowe do kilku firm, w tym do znanych lokalnie firm dekarских, m.in. do Zakładu Blacharsko-Dekarskiego Henryk Wegner i Zakładu Blacharsko-Dekarskiego Sebastian Wegner. (Takie samo nazwisko

nie jest przypadkiem, obie firmy są powiązane rodzinnie – Henryk Wegner jest ojcem Sebastiana).

Najważniejszymi kryteriami wyboru wykonawcy były: cena oraz referencje z prac wykonywanych na obiektach zabytkowych, zwłaszcza z zastosowaniem dachówek mnich-mniszka. Tu akurat oba rodzinne zakłady miały się czym pochwalić. Mistrz Henryk wykonywał dachy na licznych toruńskich zabytkach i znany jest w środowisku konserwatorskim, nic więc dziwnego, że inwestor właśnie jemu udzielił zlecenia.

Mnich-mniszka na mnicha-mniszkę

Do dyspozycji dekarzy był oczywiście projekt budowlany, lecz nie zawierał szczegółowych rozwiązań detali – te były ustalane przy współudziale nadzoru budowlano-konserwatorskiego oraz z Biurem Miejskiego Konserwatora Zabytków w Toruniu.

Poprzedni remont dachu był przeprowadzony w latach 1912–1913 XX wieku. Przełożeniu podlegało ok. 2000 m² dachu. Stara dachówka to mnich-mniszka układana na zaprawie. Nowa dachówka układana jest na sucho z mocowaniem drutem do lat dekarских.

Prace podzielono na trzy roczne etapy: 2010 r. – dach prezbiterium, 2011 r. – dach nawy głównej, 2012 r. – dachy pulpitarne nad nawami bocznymi i kaplicami.

Na dachu prezbiterium i na nawie głównej pod pokryciem nie ma membrany dachowej,łaty są przybite bezpośrednio do krokwi, natomiast dachy pulpitarne są deskowane i pokryte papą. wentylacja połaci odbywa się szczeliną wentylacyjną między murem a deskowaniem na dole oraz podobnie u góry połaci.

Wszystkie obróbki blacharskie zostały na miejscu wykonane z blachy miedzianej. Poszczególne etapy prac odebrane zostały bez zastrzeżeń, gwarancja na wszystkie prace wynosi 5 lat. ▲

Konsultacje:
mgr Aleksander Konieczny
Zdjęcia: Sebastian Wegner